

Asia: VN/13979/2023

Hallituksen esitys laeiksi sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain 12 ja 96 §:n muuttamisesta (Suurjänniteverkkohanke)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helen Sähköverkko Oy kiittää mahdollisuudesta lausua suurjänniteverkkoa käsittelevästä hallituksen esitysluonnoksesta.

Helen Sähköverkko Oy näkee lakimuutoksen tavoitteet lisääntyvän sähköntuotannon ja kasvavien kulutuksen kuormien integroimiseksi kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon erittäin kannatettaviksi. Seuraavassa esitämme Helen Sähköverkon näkemyksiä esitettyihin lakimuutoksiin ja niiden perusteluihin:

1. ESITYKSESSÄ ON TARKENNETTAVA KEHITTÄMISVASTUITA KOSKIEN YLI 110 KILOVOLTIN YHTENÄISTÄ SILMUKOITUA VERKKOA ("RENGASVERKKO" -KYSYMYKSIÄ)

Kantaverkon määritelmän kuvauksessa (31 § perustelut) kantaverkon yhtenäisyyden ominaispiirteeksi on mainittu siirtojohdoista koostuvan kokonaisuuden valvonta saman käytönvalvontajärjestelmän avulla. Samalla käytönvalvontajärjestelmällä voidaan kuitenkin valvoa myös toisistaan erillisiä ja/tai eriluonteisia verkon osia. Olennaisempaa olisi todeta, että yhtenäisen siirtoverkon (kantaverkon) muodostaa sellainen kokonaisuus, jota on tarve valvoa samalla käytönvalvontajärjestelmällä. Tällaisia verkon osia ovat kantaverkon kanssa rinnankäyvät yli 110 kV siirtoyhteydet. Kaikkien rinnankäyvien yli 110 kV verkonosien sisällyttäminen kantaverkkoon toteuttaisi yhtenäisyyskriteerin perimmäistä tarkoitusta, yhteinen käytönvalvontajärjestelmä on tästä vain seuraus.

Loppuasiakkaiden häiriöttömän sähkösaannin näkökulmasta on johdonmukaista soveltaa varmistamisen osalta samoja periaatteita riippumatta siitä, ovatko he liittyneinä kantaverkonhaltijan vai jakeluverkonhaltijan teknisiltä ominaisuuksiltaan ja tehotasoltaan toisiaan vastaavaan suurjännitteiseen verkkoon. Muutoin kantaverkollekin lain perusteluissa kuvattu käyttövarmuuskriteeri jäisi tältä osin perusteettomaksi. Kun syötettävä alue on tehontarpeeltaan riittävän suuri, verkon omistajasta ja operoijasta riippumatta voidaan tarvita useasta pisteestä syötettyjä yli 110 kilovoltin sähköasemia. Kehittämismallien kannalta keskeistä asiassa on, että jakeluverkonhaltijalla ei ole teknisiä edellytyksiä hallita läpisiirtoja, operoida tai kehittää kantaverkon kanssa rinnankäyvää 400 kilovoltin verkkoa. Sen vuoksi esityksessä olisi selkeästi todettava, että kantaverkon kanssa rinnankäyvät yli 110 kilovoltin verkon osat ovat kantaverkkoa.

Kantaverkonhaltijalla – ja vain sillä – on mahdollisuus vaikuttaa rinnankäyvien yhteyksien tarpeeseen kehittämällä kantaverkkoa niin, että kantaverkon liityntäpisteet ovat riittävästi varmistettuja ja että ne on sijoitettu siten, ettei rinnakkaista siirtoverkkoa muiden verkonhaltijoiden toimesta ole tarpeen rakentaa. Vain tällä tavoin myös kantaverkon yhtenäisyyskriteeri aidosti toteutuu.

Verkon käyttövarmuuden ja kehittämisen kannalta onkin tärkeää täsmentää silmukoitujen osuuksien vastuita. Esityksessä käytetty rengasverkko -termi ei yksin kerro onko kyse yhdestä pisteestä syötetystä renkaasta vai useammasta pisteestä syötetystä kantaverkon kanssa rinnan käyvästä silmukan osasta.

Esitämme esityksessä selkeästi todettavaksi (perusteluteksti: 3 § Määritelmät - kolmas suurjännitteistä jakeluverkkoa määrittävä kappale, sivut 49-50), että ”kantaverkon kanssa rinnankäyvät yli 110 kV verkonosat ovat kuitenkin aina osa valtakunnallisesti yhtenäistä siirtoverkkoa eli kantaverkkoa.”

2. SIIRTYMÄSÄÄNNÖS ON TÄRKEÄ

Verkon kehittämisen, suunniteltujen ja käynnissä olevien verkon vahvistusprojektien etenemisen kannalta lakiesityksessä oleva siirtymäsäännös on erittäin tärkeä ja välttämätön, jotta lakimuutos ei osaltaan viivästytä verkon kehittämistä.

3. VASTUURAJAUSTEN MUUTTUESSA ON KANTAVERKON KUSTANNUSTEN KOHDISTUMISTA TARKASTELTAVA HUOMATTAVASTI PERUSTEELLISEMMIN

Sähkömarkkinalain ja sen perustelujen mukaan verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperiaatteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkonkäyttäjille. Edelleen edellytetään, että hinnoittelussa on huomioitava järjestelmän taso, johon asiakas liittyy.

Afryltä tilatussa taustaselvityksessä aiheuttamisperiaatetta on tarkasteltu hyvin rajatusti vain kaupunkien osalta. Kuitenkin kaikki 110 kV verkot ja niitä syöttävät muuntoasemat palvelevat paikallisia tai alueellisia tarpeita ja niiden kustannukset tulisi siten kohdistaa aiheuttamisperiaatteen mukaan kullekin alueelle. Aiheuttamisperiaatteen noudattaminen vain niillä alueilla, joissa kohdistuminen on selkeää - esimerkiksi suuri kaupunki - johtaa vääristyneeseen tilanteeseen kantaverkon asiakkaiden kesken. Kantaverkon verkkopalvelumaksuja onkin syytä kehittää kustannusvastaavampaan suuntaan, jolloin maksut perustuisivat esimerkiksi liittymispisteen tekniseen toteutukseen huomioiden järjestelmän taso (jännitetaso) johon liitytään ja 400/110 kV muuntajien vika- ja huoltotilanteita varmistavan verkon toteuttava taho (kantaverkko vai asiakas).

Tämän lakiesityksen puitteissa ei luonnollisesti pystytä ottamaan yksityiskohtaisemmin kantaa kantaverkon hinnoittelurakenteisiin. Koska verkonhaltijoiden välisiä vastuita ollaan esityksessä kuitenkin muuttamassa, olisi tärkeää yleisesti todeta seuraavasti: "Kantaverkonhaltijan on tarkistettava hinnoitteluaan siten, että se suurjännitteisten verkkojen määrittelyissä tehtyjen muutosten jälkeen täyttää Sähkömarkkinalain vaatimukset."

4. HELEN SÄHKÖVERKKO PITÄÄ ERITTÄIN TÄRKEÄNÄ ENERGIAVIRASTON VALTUUKSIEN KASVATTAMISTA KANTAVERKON KEHITTÄMISSUUNNITELMIEN VALVONNASSA

Suurjännitteisten verkkojen määrittelyt ovat osin monitulkintaisia ja suurjännitteistä verkkoa toteuttava taho ei välttämättä ole kaikissa tilanteissa yksiselitteinen. Tämän vuoksi on tärkeää, että esimerkiksi kantaverkonhaltijan ja jakeluverkonhaltijan mahdollisia erilaisia näkemyksiä voidaan huomioida hyvissä ajoin ennen kuin verkkoratkaisuja on tarve lähteä toteuttamaan (eikä vasta olemassa olevan verkon nimeämisvaiheessa).

Tämän vuoksi on olennaisen tärkeää, että ehdotetun lisääntyneen toimivallan turvin Energiavirasto voi puuttua kantaverkon kehittämissuunnitelmaan ja vaatia siihen muutoksia. Erityisen tärkeää tämä on ensimmäisten tämän lain mukaan laadittujen kantaverkon kehittämissuunnitelmien osalta, koska näissä ensi kertaa realisoituvat tämän lakiesityksen muutokset.

5. JOUSTAVAT LIITTYMISSOPIMUKSET MAHDOLLISTAVAT PUHTAAN SIIRTYMÄN RIPEÄN TOTEUTTAMISEN

Joustavan liittymän toimintamallin käyttöönottoa pidämme erittäin perusteluna keinona mahdollistaa lisääntyvän sähköntuotannon ja kasvavien kulutuksen kuormien integroiminen kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon nopeammin olemassa oleva siirtokapasiteetti hyödyntäen. Poikkeuksellisiin, erittäin harvoin toteutuviin mahdollisiin vikatilanteisiin ovat asiakkaiden kanssa toteutetut joustoratkaisut tehokkaita ratkaisuja.

6. EHDOTETTU KANTAVERKON LIITTYMISMAKSU-UUDISTUS ON HYVIN ONGELMALLINEN

Näkemyksemme mukaan suunnitellulla liittymismaksumuutoksella ei ole mahdollista saavuttaa muutokselle asetettuja tavoitteita. Maksu kohdistuu vain uuteen kulutukseen ja tuotantoon, eikä liittymismaksun ohjausvaikutuksella ole monesti mahdollista siirtää toteutettavia kulutuskohteita toiseen sijaintiin varsinkaan, jos kyseessä on kaupunkien lämmitykseen toteutettavista sähköisistä lämmitysratkaisuista tai merkittävistä sähköisen liikenteen kuten satamien ja lauttojen sähköistäminen ja niiden liityntätarpeista. Liittymistehomaksulla olisi vain kaupunkien ennestään suurta maksuosuutta korottava vaikutus ja lisäksi on kyseenalaista kohdistaa liittymismaksun maksukomponentteja kantaverkon asiakkaan eli jakeluverkkoyhtiön sähköverkkoon liittyneille asiakkaille. Edellä todetun takia emme näe perusteita liittymistehomaksun alueelliseen maksukäytäntöön.

Alueellinen liittymistehomaksu murtaisi nykyisen tasahinnoittelun periaatteen ja asettaisi uudet liittyjät ja verkkoon jo aiemmin liittyneet erilaiseen asemaan. Tällainen nopeasti innovoitu yksittäinen alueellinen maksu avaisi myös polun alueellisen hinnoittelun arvaamattomalle jatkokehittämiselle. Reunaehdoja tämäntyyppisille maksuille tulisikin selvittää perusteellisemmin ennen täytäntöönpanoa.

Vastustamme alueellisen liittymistehomaksukomponentin perimistä jakeluverkkoyhtiön toimesta. Maksulla ei saisi olla vaikutusta suurjännitteisen jakeluverkonhaltijan hinnoitteluun ja hinnoitteluperiaatteisiin. Jos lisämaksukomponentti kaikesta huolimatta otetaan käyttöön, tulee kantaverkonhaltijan laskuttaa suoraan myös suurjännitteiseen jakeluverkkoon liittyviä asiakkaita.

Esityksissä on syytä tarkastella kantaverkon esitettyjen liittymistehomaksujen suhdetta muihin toimenpiteisiin. Mitkä ovat kantaverkkoyhtiön perusteet periä alueellisia liittymistehomaksuja, jos alueellisen verkon kehittäminen tulee suurjännitteisen jakeluverkon haltijan vastuulle. Lisäksi vallitsevassa tilanteessa kantaverkkoyhtiö on edellyttänyt uusilta suurjännitteiseen jakeluverkkoon liittyjiltä joustoa (mm. Fingridin lausunto Helen Sähköverkon kehittämissuunnitelmaan 2024) tai asettanut rajoitteita verkkoon liittymiselle (tammikuussa 2025 ilmoitetut rajoitukset Etelä-Suomeen). Fingrid käyttää siten jo nyt hyvin vahvoja toimia verkkoon liittämisen osalta. Kantaverkon kapasiteetin niukkuuden vuoksi viivästyneiltä liittymiltä tai liittymiltä, joilta on edellytetty joustoa, olisi kovin ristiriitaista periä ylimääräistä liittymismaksua.

Joustavan kantaverkkopalvelun hinnoittelumallin käyttöönotto on todennäköisesti paljon tehokkaampi keino saada muutosta kulutuksen ja tuotannon huippuihin. Tähän osallistuisi kaikki olemassa oleva kulutus ja tuotanto, millä on mahdollista saada merkittävä muutos toteutuissa huipputehon siirtotarpeissa.

Äärynen Esa
Helen Sähköverkko Oy